

Posudek vedoucí bakalářské práce

Autorka práce: Eliška Slovenčíková

Název práce: Alternativní spiritualita a kvalita života

Posudek

Předkládaná práce se zabývá málo zmapovaným a zároveň obtížně definovatelným polem, které studentka vymezuje jako tzv. alternativní spiritualitu. Tuto oblast je jednak problematické teoreticky uchopit, dále pak řada jevů a aktivit vyžaduje další složitá vysvětlení. Způsob, jakým si studentka s těmito překážkami nakonec poradila, na mě působí bohužel rozpačitým dojmem, v čemž hraje nemalou roli fakt, že řadu mých výtek a upozornění v práci nijak nereflektuje.

Neinstitucionalizovaná religiozita je pestrým a dynamickým proudem, který se vzpírá zavedeným sociálněvědním kategoriím především svou silnou individualizací a komercializací. Je škoda, že ani jedna z těch charakteristik není v práci explicitně zdůrazněna a analyticky použita. Na druhou stranu, za dekády zvýšeného odborného zájmu o tento typ religiozity vznikla řada odborných studií, které nabízí nosné teoretické koncepty pracující s politickými, historickými a sociálními kontexty. Tím spíše mě zaráží minimum odborných publikací, které studentka používá, aby se dostala do větší hloubky problematiky. Její přístup totiž paradoxně trpí insiderskou znalostí (která samozřejmě může být, jak sama správně poznamenává, výhodou při samotném pohybu v terénu). Ta je patrná například v samozřejmém přijetí paradoxu, že alternativní spiritualita vyznává celou řadou dogmat (zmiňovaná synchronicita či např. popis reinkarnace na s. 35), přestože se podle studentky nehlásí k žádné autoritě ani závaznému zdroji informací. Studentka se k tomuto zjevnému rozporu nijak nestaví, a zatímco v jedné větě prezentuje alternativní spiritualita jako ucelený proud s jasnou vývojovou linkou a ideologií, ve větě další tvrdí, že neexistuje pevná struktura, vůdce ani závazná literatura. Tato nekritičnost se jako červená linka táhne celým textem, spolu se silně subjektivním vnímáním problematiky, což nejlépe ilustruje tento výrok: „Existuje mnoho případů zneužití této spirituality. Lidé, kteří nejsou schopni tuto spiritualitu moudře uchopit, mohou vědomě či nevědomě ubližovat sobě nebo druhým. V práci byli zpovídáni informanti, kteří měli s touto spiritualitou pozitivní zkušenost. Mít jen informanty s pozitivními zkušenostmi nebyl můj záměr, při hledání informantů jsem na nikoho s negativní zkušeností nenarazila. Ale když už se to stalo, můžu aspoň ve své práci ukázat, jak na člověka alternativní spiritualita působí, když ji uchopí konstruktivním způsobem“ (s. 8).

Po formální stránce na textu nejvíce dráždí neobratná stylistika na hranici hovorovosti, na kterou jsem opakovaně studentku upozorňovala. Stejnou měrou ale kritizuji také všudypřítomné chyby v interpunkci, včetně abstraktu, nebo psaní celých vět s tečkou uvnitř závorek. Nedostatek jasného vymezení práce je znát i ve zmatečné práci s pojmy. Proč jsou některé aktivity uváděné naprosto nekriticky (reiki jako „druh energetického léčení“, s. 15) a astrologie označena jako pseudověda (s. 14)? Co je to „určitý magický prvek“ (s. 16)? V metodologii se píše o esoterických skupinách (s. 25), tento pojem se objevuje v práci poprvé a naposled. Uvádím tady jen několik příkladů, které zastupují ústřední potíže celého textu: neschopnost předat vlastní vnitřní znalost prostředí čtenářstvu objektivním způsobem. Přitom sami informanti evidentně nabízejí vysvětlení svého svébytného názoru v širším kontextu, např. postoj Markéty ke konceptu náboženství (s. 47) nebo nepochopená Nela na s. 52. Stačilo by jej jen nahlédnout s větším odstupem. Diskuse je pak mělká a jen málo navazuje na teoretický koncept. Výhrady mám i k nedostatečné anonymizaci informantů.

Z výše uvedeného vyplývá i problematičnost závěrů. Jak je možné říci, že alternativní spiritualita zlepšila kvalitu života informantů, když nemá jasně vymezenou věrouku, jak se píše hned v druhé větě práce? Jak sama studentka uvádí: „Není to však tak, že by každý vyznavač alternativní spirituality všechny tyto techniky dobře znal nebo je snad i všechny používal. Většinou si daný jedinec osvojí jen ty techniky, které jsou mu blízké“ (s. 14). Co nám vlastně toto sdělení říká o alternativní spiritualitě z psychologického hlediska? Je velká škoda, že práce zůstala stát na pouhém povrchu a nabídla místo pokusu o hlubší analýzu jen shrnutí výroků informantů. Práci tedy vytykám především povrchnost a nedostatečně reflektovanou osobní angažovanost. Jako vedoucí mohu potvrdit, že studentka pracovala rychle, urputně a samostatně; do té míry, že mé vedení sestávalo z dlouhé řady komentářů, jejichž odraz je ale bohužel ve výsledné práci jen k nalezení jen namátkově.

Před obhajobou by se studentka mohla zamyslet nad následující otázkou:

Které prvky alternativní spirituality podle vás z psychologického hlediska nejvíce ovlivnily nové sebepojetí vašich informantů?

Závěr: Práci doporučuji k obhajobě.

Andrea Beláňová

Praha, 20. 4. 2023